

26.14x29.53	1/2	1	עמוד	הארץ - גלריה	02/10/2014	44544581-5
רחובות העי - 61328						

בית העם המשוחזר והיכל התרבות. מתח בין הרצון לשמר לצורך להתאים לצרכים החדשים

בן 100 כמו חדש

מהמחווה לעץ הזית הנעלם של מפקד הפרשים האוסטרלים, דרך שחזור אריחי הרצפה, ועד היעלמות הרעפים: לאחר תהליך שימור לא חף מתקלות עומד **בית העם** ההיסטורי של העיר רחובות להיפתח מחדש כחלק מהיכל תרבות מודרני עתיר זכוכית

עופר אדרת

ציילום: דודו בכר

מול בית העם ההיסטורי של רחובות, שנחנך ב-1913 וייפתח בש"בוע הבא מחדש בתום עבודות שימור, ניטע לאחרונה עץ זית גדול וזקן. הסיפור שלו מחזיר את המבקרים במקום מאה שנים אחורה, הרחק מכל הדיון הסורי עד סביב עבודות השימור הנוכחיות של הבניין.

בט"ו בשבט 1918, בימי מלחמת העולם הראשונה, ביקר בבית העם אורח חשוב: הגנרל הנרי שובל, מפקד הפרשים האוס-

טרלים והניו־זילנדים. כחודשיים לפני כן הוא כבש את המושבה רחובות מירי הטורקים והקים בה את מפקדתו, לפני שהמשיך לדמשק. נכבדי המושבה הזמינו אותו לנשף חגיגי שערכו שם. בתום המיסיבה ביקש ממנו הפרדסן אהרן אייזנברג, מייסדי המושבה, לנטוע עץ מול בית העם. "בראש השנה לאילנות אנו מזמינים את הכובש הגיבור, הגנרל שובל, לנטוע את העץ הראשון", הוא אמר.

חלפה שנה. הגנרל עמד לשוב לאוסטרליה ועבר ברחובות כדי לראות איך נקלט העץ שנטע. "בטרם אשובה אעברה נא ואראה את הארץ, את רחובות

ואנשיה, נופה ואילנותיה, ואת עץ הזית אשר נטעתי בראש השנה לאילנות בליל גשם, כי עץ הזית הוא כלי תפארת", אמר בעורו מראה לאשתו את המקומות שכבש.

אנשי המושבה היו נבוכים, שכן לעץ לא היה זכה. כדי לא לפגוע באורה החשוב הם עקרו עץ זית צעיר ושתלו אותו במקום זה שנטע שובל שנה לפני כן. שובל היה מרוצה. חלפו כמה שנים, שובל מונה לרטמכ"ל הצבא האוסטרלי, ובהמשך יצא לפנסיה. במלחמת העולם השנייה בא לרחובות נציג מטעמו כדי לדווח לו על מצבו של העץ. התושבים

גילו לו את האמת, אך ביקשו ממנו לא לספר את הסוד לשובל, כדי לא להעציב את לבו.

ב-2003, במלואות 90 לבית העם, נטי"עה העירייה שני עצי זית בפתחו, כזיכרון וכמחווה לגנרל שובל. השניים הוזזו משם עם תחילת עבודות השימור. לאחרונה ניטע במקומם עץ זית עתיק.

מי שעמדה מאחורי היוזמה הזו ופינתה לעירייה בעניין היתה רחלי רוגל, אמנית והוקרת תולדות מלחמת העולם הראשונה, שגרה ברחובות. רוגל הקרה לעומק את סיפורו של העץ - והגיעה עמו עד לארכיונים באוסטרליה הרחוקה ולנכדיו של הגנרל. בחודש שעבר, כשחלפה על פני העץ שניטע מול בית העם, היא חשה גאווה. "נכון, זה לא העץ של שובל - למעשה, הוא בן הרבה יותר ממאה שנה - אבל זו מחווה יפה", היא אומרת. תושבים אחרים התלוננו בפני העירייה על כך שעצים אחרים, חלקם עתיקים, נעקרו כדי להכשיר את הקרקע לעבודות.

רוגל זוכרת את בית העם לפני עבודות השימור. "כשעמדת במקום הזה היה לו הדה ברמה של 'או'. כשנכנסת, הבנת שזה מקום של תרבות. הרגשת התרו-

ממות רוח. ככה ודאי הרגיש גם מי שבא בשעריו כשנפתח לראשונה", היא אומרת. ביקור במקום היום, בתום עבודות השימור ובניית היכל התרבות הצמוד אליו - שארכו שלוש שנים - מעורר תחושה מעורבת. מצד אחד, חזית המבנה המרשימה והמהודרת - בתכנונם של האדריכלית נירה רייכמן ולאחריה דני קצור - מחיה את המבנה ההיסטורי ומי עוררת התפעלות ויראת כבוד. מצד אחר, בית העם ההיסטורי קצת נבלע באולם הגדול של היכל התרבות החדש והמודרני. כפי שקורה כמעט תמיד בפרויקטים לשימור מבנים היסטוריים, גם בית העם גילם את המתח בין הרצון לשמר ולשחזר ובין הצורך להתאים את המבנה לייעוד חדש ומודרני. בתווך נמצאו, כרגיל, גם שיקולים תקציביים.

המבוך של גוטמן

בית העם, שנחנך ב-1913 בין הרחובות בות יעקב, בנימין ומנוחה ונחלה במרכז המושבה, קרוב לבית הכנסת "אהל שרה" שנבנה עשור לפניו, היה אחד מבתי העם המפוארים במושבות ארץ ישראל. בני